

STRUER
KOMMUNE

HANDLEPLAN VED SKILSMISSE, DØDSFALD
ELLER ULYKKE

OmSorg

THYHOLM SKOLE & SFO

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	4
Kontaktoplysninger.....	5
Aktuelle telefonnumre	5
Skilsmisse, alvorlig sygdom og død i familien.....	6
Lige efter at situationen erfares	6
En elev mister en af sine nærmeste	7
Tiden lige efter dødsfaldet	7
Begravelsen/bisættelsen	7
Opfølgning	7
Sorgreaktioner	7
Dødsfald – elev	8
Lige efter dødsfaldet.....	8
Om begravelsen/bisættelsen	8
Opfølgning	9
Dødsfald – personale	10
Lige efter dødsfaldet.....	10
Om begravelsen/bisættelsen	10
Opfølgning	10
Ulykker i skolen.....	11
Forholdsregler på ulykkesstedet	11
Hvem underrettes	11
Opfølgning	11
Skilsmisse – også i skolen	12
Følelsesmæssig trivsel påvirker læring positivt.....	12
Samarbejde med to hjem	12
Børnenes stemme er vigtig.....	12
Børns mestringsstrategier ved skilsmisse.....	13
Østers-strategi	13
Linedanser-strategi.....	13

Mægler-strategi.....	13
Kaktus-strategi.....	13
Afstandstager-strategi.....	14
Partifælle-strategi.....	14
Bilag I: Forældreskrivelser vedrørende dødsfald.....	15
<i>(Eksempel på brev til klassens forældre)</i>	15
Bilag II: Forældreskrivelser vedrørende begravelse.....	16
<i>(Eksempel på brev til klassens forældre vedrørende begravelsen)</i>	16
Bilag III: Forældreskrivelser vedrørende skilsmisse.....	17
<i>(Eksempel på brev til barnets forældre)</i>	17
Bilag IV: Tosporsmodellen.....	18
Tosporsmodellen er den måde, som man tænker sorg på i dag.....	18
Bilag V: Elevens sorghandleplan.....	20
DEN LILLE HJÆLPER – til kontaktlæreren, når et barn mister en nær pårørende.....	20
Bilag VI Handleplan ved skilsmisse.....	22
Bilag VII Samtaleark ved skilsmisse.....	24
Bilag VIII: Forslag til litteratur.....	25

Indledning

Man skyder gerne problemerne vedrørende sorg og død fra sig i håb om, at noget sådant ikke vil indtræffe. Med en sådan holdning kan det ske, at man, hvis en ulykke virkelig sker, står usikker og forvirret og spørger sig selv: "Hvad gør vi nu?"

Planerne beskriver omhyggeligt, hvilke handlinger skolen sætter i værk, og hvem der har ansvaret, for at handlingerne udføres.

Kontaktoplysninger

Aktuelle telefonnumre

Alarmopkald	112
Lægehuset, Hvidbjerg	73 70 89 40
Vagtlægen (efter kl. 16.00)	70 11 31 31

Skoleledelse (Ressourcepersoner)

Knud Bjerregaard Hansen, skoleleder	96 84 86 22/29 63 83 25
Helene Ørskov Rytter, viceskoleleder	22 13 20 26
Pia Søndergaard, SFO-leder	27 22 09 15
Susan Mølgaard, sundhedsplejerske,	29 36 81 40
Kasper Andersen, AKT-lærer og afdelingsleder for specialtilbud	51 78 79 17
Lisbeth Gottenborg, sorgvejleder	22 46 34 87

Præster

Liv Marit Tjelle Holm, sognepræst	97 87 12 83
Thomas Buelund, sognepræst	97 87 51 36 / 23 23 51 36

Skolebestyrelsen

Poul Vemmelund Borg, Formand, klassekontakt for 3A/6.årg.	97 87 26 26
Karsten Særkjær Nielsen, Næstformand, klassekontakt for 8A/9.årg.	97 87 52 99
Anette Lønstrup Graugaard, klassekontakt for specialgrupper/OA	51 93 13 69
Christina Sommer Larsen, klassekontakt for 1./4.årg.	20 41 27 51
Martin Larsen, klassekontakt for 5A/7C	30 18 46 48
Rikke Bjergager Gade, klassekontakt for 2A/7B	40 52 57 23
Kirsten Jacobsen, klassekontakt for 7A/8B	23 25 82 24

Andre instanser

Struer Kommunes Krisepsykolog (særligt v. ulykker)	
Anonym Familie Rådgivning	96 84 85 55

Skilsmisse, alvorlig sygdom og død i familien

Lige efter at situationen erfares

Når situationen erfares, orienteres klasselæreren og skolelederen.

Klasselæreren evt. sammen med en ressourceperson kontakter hjemmet for at finde ud af:

- Hvad der skal gøres?
- Hvem der skal orienteres?
- Hvilken rolle skolen skal tage på sig?
- Orientering af klassekammerater?

Klasselæreren er forpligtet til at sørge for, at alle voksne omkring eleven (skole og SFO) orienteres.

Opfølgning

Klasselæreren sørger for opfølgning.

Ved skilsmisser og kaos i familien kontaktes Kasper Andersen til råd og vejledning

Ved alvorlig sygdom kontaktes Sundhedsplejersken, Susan Mølgaard, eller sorgvejleder Lisbeth Gottenborg.

OBS! Det skal tilstræbes at være på forkant, hvis man har en fornemmelse af, at en familie er i krise.

En elev mister en af sine nærmeste

Tiden lige efter dødsfaldet

Når skolen får meddelelse om dødsfaldet, orienteres elevens klasse og SFO'en af klasselæreren. Herefter samles teamet og aftaler, hvem der skal være kontaktperson for barnet og til hjemmet.

Kontaktpersonen kontakter hjemmet. Man får de vigtigste informationer om dødsfaldet, så man kan give klassen og teamet en præcis besked. Familien bliver orienteret om, at skolen orienterer klassen, klassens forældre og SFO (hvis eleven benytter denne).

Tal åbent om dødsfaldet i klassen, mens eleven ikke er til stede. Hvis eleven er i skole, skal han/hun være alene sammen med en lærer, han/hun har tillid til.

Fortæl om muligt, hvad der er sket. Forbered kammeraterne på, at eleven kan være mere sårbar end ellers, og at de derfor i lang tid bør vise ekstra omtanke.

Begravelsen/bisættelsen

Kontaktpersonen aftaler med pårørende, om de ønsker elevens deltagelse i begravelsen/bisættelsen.

Hvis elever deltager i begravelsen/bisættelsen, fortælles klassen om, hvad der foregår ved en sådan.

Opfølgning

Kontaktpersonen tager sig særligt af eleven, og er ansvarlig for, at der laves en handleplan (se bilag V).

En åben snak i klassen vil være godt. HUSK at inddrage eleven, der har mistet, så eleven ved på forhånd, hvad og hvordan emnet tages op.

Vær opmærksom på elevens sorgreaktioner.

Sorgreaktioner

For nogle kommer sorgreaktionerne hurtigt efter dødsfaldet. Andre får først mærkbare reaktioner et stykke tid efter.

Skyldfølelse er typisk udslag af sorgreaktion hos børn og unge mennesker. Hos børn forbindes skyldfølelse ofte med, om de fortsat kan lege og have det sjovt. Hos teenagere forbindes den tit med "magisk tænkning": Døde hun, fordi jeg sagde, hun var dum? Døde han, fordi jeg sparkede ham?

I den sammenhæng er rådgivning og vejledning vigtig.

Børn sørger i klumper. I det ene øjeblik er de glade og leger, i det næste er de meget ulykkelige og græder, og i det næste igen leger de videre -Se bilag IV. Vær opmærksom på at sorgen kan dukke op i perioder årevis efter.

Sorg medfører træthed.

Børn i sorg har svært ved at koncentrere sig.

Sorgvejlederen, sundhedsplejersken og præsten kan være vigtige personer i opfølgingsarbejdet.

Dødsfald – elev

Lige efter dødsfaldet

Den medarbejder der først hører om dødsfaldet, underretter skolens ledelse.

Skolelederen underretter klasselæreren og det øvrige personale, herunder SFO'en.

Elevens klasse underrettes af klasselæreren, som beholder klassen resten af skoledagen.

Hvis klasselæreren ønsker bistand af en kollega, skal der være mulighed for det.

Tal åbent og konkret om det, der er sket.

Lad eleverne tale om det, de tænker og føler.

Klasselæreren iværksætter, at ingen elev er alene, når han/hun kommer hjem.

Skolens øvrige klasser underrettes af deres lærere. Vær opmærksom på søskende, øvrige familiemedlemmer og andre nære venner i disse klasser. Vi bor i et lille lokalområde, hvor mange har relationer på kryds og tværs – derfor vigtigt!

Når samtlige klasser er underrettet, hejses flaget på halv stang.

Kontaktpersonen tager kontakt til hjemmet. Der er altid mulighed for at søge råd og vejledning hos sundhedsplejersken eller sorgvejlederen.

Skoleleder eller klasselærer kontakter skolebestyrelsesrepræsentanten i den afdøde elevs klasse.

Skolens ledelse sikrer, at de øvrige elevers forældre underrettes, og opfordrer dem til derhjemme at tale åbent om det indtrufne.

Måske kan der være behov for et forældremøde.

Den afdøde elevs klasse bør have en kort skriftlig meddelelse med hjem for en sikkerheds skyld.

Mindehøjtidelighed i elevens klasse. Ikke nødvendigvis dagen efter meddelelse om dødsfaldet. En præst kan deltage i planlægning og gennemførelse. Ledelsen vil gerne hjælpe med formidlingen til præsten.

Om begravelsen/bisættelsen

Kontaktpersonen spørger de pårørende, om de ønsker at lade elevens klassekammerater deltage i begravelsen/bisættelsen.

Hvis svaret er positivt, får elevens klasse en kortfattet meddelelse med hjem om deltagelse i begravelsen/bisættelsen, når dagen for denne er fastsat.

Det bør i meddelelsen nævnes, at det er vigtigt, at eleverne har voksne at være sammen med ved begravelsen/bisættelsen (mindre elever). Helst forældre.

Det vil være godt, at så mange af eleverne som muligt kan være med ved begravelsen/bisættelsen, da det kan være af stor betydning for bearbejdningen af sorgen i den nærmeste tid. Dog bør børn ikke presses i en sådan situation.

Tal indgående i klassen om, hvad der skal ske ved begravelsen/bisættelsen. Dette er vigtigt, hvad enten børnene skal deltage eller ej. Præsten kunne eventuelt inviteres.

På begravelse/bisættelsesdagen holder klasselæreren klassen samlet. Børn, der har brug for at være sammen med deres forældre, skal have lov til det.

På begravelse/bisættelsesdagen holdes en kort mindehøjtidelighed for alle elever på skolen. Flaget hejses på halv stang.

Skolen sender en bårbuket/krans

Opfølgning

Det er vigtigt, at klassens nære lærere får megen støtte og hjælp af kollegerne og evt. sorgvejlederen. På de ældste klassetrin vil det være givende med samtaler i mindre grupper.

Der findes en del skønlitteratur beregnet for forskellige alderstrin som på en fin måde tager reaktioner, tanker og følelser op i forbindelse med sorg og død. Se litteraturliste, bilag II.

Det kan have stor betydning for klassen at:

- Den afdøde elevs stol og bord i en periode bliver stående tom i klasseværelset + et foto af eleven, samt nogle konkrete ting, der minder om den døde.
- Den afdødes grav kan besøges af den samlede klasse.
- Sorgvejlederen, sundhedsplejersken og præsten kan være vigtige personer i opfølgningsarbejdet.

Dødsfald – personale

Lige efter dødsfaldet

Skolelederen underretter personalet, herunder SFO'en og medarbejdere fra det øvrige personale, som er tilknyttet skolens hverdag (rengøringspersonale, servicemedarbejdere ect.)

Klasserne informeres:

- Hvor det er klasselæreren, der er død, må klassen informeres af en lærer, den kender. Denne bør derefter beholde klassen resten af skoledagen. Man bør endvidere sørge for, at ingen elever kommer hjem til et tomt hus (gælder i særlig grad for elever på yngre klassetrin).
- Tal konkret om det, der er sket.
- Lad eleverne tale om deres tanker og følelser.

Når samtlige klasser har fået besked, hejses flaget på halv stang.

Skolelederen kontakter skolebestyrelsen.

Skolen sikrer, at klassens forældre underrettes og opfordrer dem til derhjemme at tale åbent om det indtrufne.

Måske kan der være behov for et forældremøde.

Skolelederen tager kontakt til den afdødes familie.

Alle hjem får en kortfattet skriftlig meddelelse på Aula.

Mindehøjtidelighed i den/de berørte klasser, helst dagen efter meddelelsen om dødsfaldet.

På et kort møde i pædagogisk råd drøftes de konkrete opgaver i forbindelse med dødsfaldet, bl.a. kontakterne til de pårørende.

Om begravelsen/bisættelsen

Skolelederen kontakter pårørende ang. personale og elevers deltagelse i begravelsen/bisættelsen.

Hvis de pårørende ønsker personalets deltagelse i begravelsen/bisættelsen, forberedes deltagelsen.

Den/de berørte klasser får en kortfattet skriftlig meddelelse med hjem om deltagelse/ ikke deltagelse i begravelsen/bisættelsen. Her bør nævnes, at det er vigtigt, at eleverne, særligt på de yngre klassetrin, er sammen med voksne, hvis de deltager.

Tal indgående med den/de berørte klasser om alt det, der skal ske ved en begravelse/bisættelse.

På begravelse/bisættelsesdagen holdes klassen samlet. Elever, der har behov for at være sammen med deres forældre, bør have mulighed for det. Samme dag afholdes en kort mindehøjtidelighed med alle skolens elever, og flaget hejses på halv stang.

Skolen sender en båretbuket/krans.

Opfølgning

Det er vigtigt med kollegial støtte og hjælp.

Efter en måned tages en snak om dødsfaldet på pæd. råd.

Ulykker i skolen

Forholdsregler på ulykkesstedet

Den/de lærere, der først er til stede, hjælper og forsøger så godt som muligt at holde *andre elever væk fra ulykkesstedet*.

Der tilkaldes ambulance eller læge.

Skolelederen overlader til lærerne at registrere og tage sig specielt af dem, der har været vidner til ulykken.

Hvis det er nødvendigt, hentes klasselæreren eller andre lærere.

Behov for skriftlig meddelelse til de berørte elevers hjem vurderes i hvert enkelt tilfælde.

Der sørges for voksenkontakt til de elever, som ikke bør være alene efter skoletid.

Hvem underrettes

Skolelederen underretter elevens/elevernes hjem om ulykken, men ikke om følgerne.

Ved ulykker med dødelig udgang underrettes familien af sygehus eller politi.

Skolelederen informerer personalet.

Klasselærerne informerer deres klasser.

Tal åbent og konkret om det, der er sket.

Lad eleverne tale om det, de tænker og føler.

Klasselæreren overvejer, om der skal laves foranstaltninger, så ingen elev kommer hjem til et tomt hus.

Skolelederen underretter centerchefen.

Opfølgning

Registrer nøje eventuelt fravær, når eleverne efter ulykken kommer tilbage til skolen.

Gentagelse: Find ud af hvem, der har været vidne til ulykken.

Eleverne skal have ærlige oplysninger om, hvad der er sket.

Reaktionsmønstrene efter ulykken er ikke ens. Vær opmærksom på at mange, som ikke umiddelbart ser ud til at reagere, kan få reaktionerne senere.

Det kan være relevant at indkalde ekstern hjælp både til elever og personale.

Elever, som har behov for det, skal tilbydes særlig behandling.

Ved skader, der fører til længere sygehusophold, holder klasselæreren kontakt til hjemmet.

Hvis en elev får varige mén efter ulykken, følges dette specielt op af klasselæreren med hensyn til genforening med klasse- og skolemiljø.

Sorgvejlederen eller sundhedsplejersken kan inddrages, evt. krisepsykolog.

Skilsmisse – også i skolen

Børn og unge med fraskilte forældre vokser op med et særligt livsvilkår, og forskning viser, at det kan give udfordringer i opvæksten. Selv i de familier, hvor et brud mellem forældrene sker uden større dramatik, og hvor forældrene er ret enige om, hvordan de bedst drager omsorg for deres børn, vil bruddet mellem forældre ofte være forbundet med sorg. Det vil være en central livsforandring, som stiller store krav til børnene eller de unge om at kunne tilpasse sig.

Omkring en tredjedel af alle børn vil opleve, at deres forældre bliver skilt – derfor har vi her på skolen valgt at lave en handleplan for børn i skilsmisse.

Følelsesmæssig trivsel påvirker læring positivt

Det enkelte barns trivsel er vigtig for klassens trivsel. En skilsmisse kan for mange børn være en livskrise, der påvirker deres trivsel, og i en kortere eller længere periode kan det indvirke på barnets evne til at lære. Forskningen viser dog, at børnenes trivsel og deres evne til at tilegne sig faglig viden øges markant med den rette følelsesmæssige støtte.

Samarbejde med to hjem

En skilsmisse medfører, at skolen skal samarbejde med barnets to hjem. Dette er en vigtig opgave, fordi skolen sammen med forældrene bidrager til at sikre, at barnet i så høj grad som muligt oplever, at det ikke er alene om at skabe sammenhæng mellem de to hjem.

Dialogen med forældrene er derfor vigtig, så der kan udveksles relevant viden om barnet og sikre, at barnet kommer så godt igennem den første periode som muligt.

Det er vigtigt for skolen at vide, hvilke særlige udfordringer barnet har i denne periode og særlige forhold omkring skiftedage, samværsordning, flytning og evt. viden om nye samlever. Derfor sender skolen en mail til de forældre, der informerer om skilsmisse, med ønske om oplysninger som er relevante for samarbejdet.

Børnenes stemme er vigtig

For at sikre at barnet oplever støtte og inddragelse, gennemgår en af barnets lærere et samtale-ark med barnet for at sikre at han/hun bliver hørt. Det er naturligvis vigtigt, at I forældre på forhånd har talt med jeres børn om, hvordan det kan siges i klassen, og hvordan de vil reagere på det.

Børns mestringsstrategier ved skilsmisse

- Psykolog Odd Arne Tjersland beskriver 6 typiske mestringsstrategier
- Børn kan bruge flere strategier og kan også være i forskellige strategier hos henholdsvis mor og far.

Østers-strategi

- Bliver tavs
- Lukker sig inde i sig selv
- Fortæller ikke hvordan de har det

Kan være et forsøg på ...

- At forsvinde fra det ubehagelige
- At undgå at gøre forældrene kede af det, bekymrede eller vrede

Linedanser-strategi

- Taler mere om forældrenes behov end egne behov
- Forsøger at dele sol og vind lige
- Undviger temaer der kan skabe konflikt

Kan være et forsøg på...

- At sikre at forholdet mellem forældrene ikke bliver værre
- At sikre at ingen bliver kede af det, bekymrede eller vrede

Mægler-strategi

- Arbejder på at skabe forståelse forældrene imellem
- Påtager sig ansvar for at dæmpe konflikter

Kan være et forsøg på...

- At sikre den gode stemning
- At løse det, der er svært, når forældrene ikke kan

Kaktus-strategi

- Reagerer udad ofte med vrede og frustration
- Havner ofte i konflikter
- Får ofte negativ opmærksomhed

Kan være et forsøg på...

- At få afløb for svære følelser
- At signalere at noget er svært
- At aflede forældrene fra deres konflikter

Afstandstager-strategi

- Giver udtryk for, at han/hun ikke vil blandes ind i forældrenes konflikter • Tager tydeligt afstand til forældrene
- Udtrykker at de er ligeglade

Kan være et forsøg på...

- At beskytte sig selv mod det, der er svært ift. forældrene
- At udtrykke sin skuffelse eller utilfredshed overfor forældrenes adfærd

Partifælle-strategi

- Allierer sig med den ene forælder
- Tager afstand fra den anden forælder
- Vælger at tro på den enes forklaringer

Kan være et forsøg på...

- At overleve når konflikten mellem forældrene er blevet for stor
 - At sikre sig kærlighed fra én forælder, når det føles for utrygt at holde af begge
- Statistisk er der flest piger i de 3 første strategier og flest drenge i de 3 sidste.

Bilag I: Forældreskrivelser vedrørende dødsfald

(Eksempel på brev til klassens forældre)

Kære forældre i _____

Det er med stor sorg, at vi i dag har fortalt klassen, at _____s far er gået bort i lørdags. Faderen fik konstateret kræft for kort tid siden, og hans sygdomsforløb har derfor også været meget kort. Der var mange af børnene, der allerede vidste besked omkring faderen, da de mødte i skole i morges.

I dag har vi holdt en seance i klassen, hvor vi tændte stearinlys for _____, der nu har mistet sin far. Eleverne har alle sammen skrevet små breve til _____, som vi har samlet sammen. Vi vil gerne vise hende, at vi føler med hende i denne her svære tid. Vi samler en lille pakke med hilsner og varme tanker til hende fra klassen og os.

Vi har også talt med børnene om reaktioner på sorg - både hos dem, der bliver ramt direkte, og dem der er i kontakt med sorgramte, altså jeres børn. Det blev til en meget fin samtale om, hvad jeres børn kan gøre, når _____ kommer tilbage i skole, og også om, hvordan de selv kan blive ramt på forskellige måder.

Der er flere børn, der har været kede af det i løbet af dagen, hvilket er naturligt. Det kan være, at jeres børn "kommer i tanke om noget" eller bliver berørt senere i dag eller det næste stykke tid. Det kan også være, at faderens død får dem til at tænke på dem, de har mistet i familien. Hvis det sker, må I meget gerne tale med dem om det og også fortælle, at det er helt normalt.

Klasserådet står for en indsamling til en bårerbuket.

Vi håber, I vil passe lidt ekstra godt på hinanden de næste dage.

Kærlige hilsner

Bilag II: Forældreskrivelser vedrørende begravelse

(Eksempel på brev til klassens forældre vedrørende begravelsen)

Kære forældre

Her følger blot kort information om _____ s mors, begravelse på onsdag.

Selve begravelsen finder sted i Hvidbjerg Kirke ?_____. Den er åben, og de elever, der ønsker at deltage og kondolere, kan komme med ifølge med en voksen.

Lærere og pædagoger, der deltager i begravelsen, er der ikke i arbejdsøjemed. Skolens ledelse har sagt, at hvis I forældre melder tilbage til _____, at jeres barn vil deltage, bliver fraværet ikke registreret. Skolen er altså helt forstående over for elever, der deltager i begravelsen.

Vi har tidligere nævnt, at vi vil lave en seance i klassen onsdag morgen, hvor vi vil lave kort og en særlig gave til _____. _____ og jeg vil forsøge at gøre lidt særligt ud af morgenen, så den bliver både seriøs og også varm.

En af kontaktførældrene, der også kommer med til begravelsen, vil gerne stå for en bærebuget fra familierne i klassen.

Tusind tak!

Kærlige hilsener

Bilag III: Forældreskrivelser vedrørende skilsmisse

(Eksempel på brev til barnets forældre)

Kære forældre

Vi har fået besked om, at I er gået fra hinanden, og at (barnets navn) derfor vil opleve forskellige forandringer på hjemmefronten i denne tid. For at vi bedst muligt kan støtte (barnets navn) i denne tid og fremover, vil vi meget gerne have en dialog med jer om dette.

Vi plejer altid at tale med eleverne om, hvordan de ønsker at fortælle om det, at deres forældre skal gå fra hinanden. Det kan være vigtigt at få sagt, fordi det ofte fylder meget hos eleven.

Det er vigtigt for os som (barnets navn) lærere at have oplysninger fra jer forældre om, hvordan I oplever at (barnets navn) har det. Både i denne første tid, men også på sigt, hvis I oplever, at der er vigtige ting, vi skal vide.

Vi vil selvfølgelig også fortælle jer, hvordan vi oplever, at det går herovre i skolen.

Vi har derudover brug for nogle oplysninger fra jer, så vi får kendskab til hvordan den nye hverdag ser ud for (barnets navn).

Det drejer sig om følgende:

- Nye adresser
- Nye mails
- Telefonnumre
- Nuværende samværsordning
- Skiftedage I kan i øvrigt læse om skolens politik, når eleverne oplever skilsmisse på AULA.

Tak for samarbejdet!

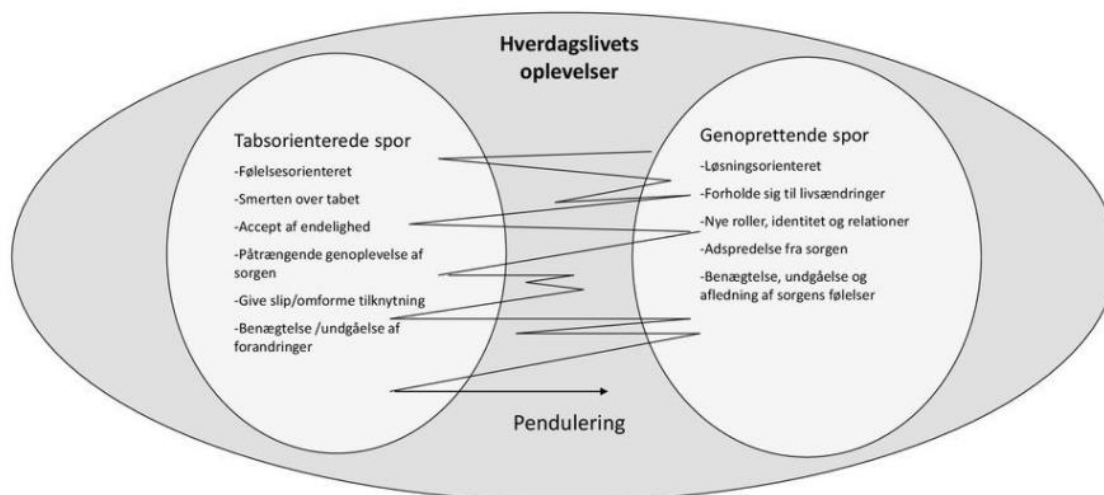
Venlig hilsen

Bilag IV: Tosporsmodellen

Tosporsmodellen er den måde, som man tænker sorg på i dag.

Sorgbearbejdning

To-sporsmodellen – frit efter Stroebe og Schut

I dag ser man sorgen som et livsvilkår.

Man tænker sorg ind i ovenstående model. At der er to parallelle spor, som man pendulerer imellem. Man svinger altså frem og tilbage mellem sorg og glæde.

I forhold til arbejdet med børn i sorg, giver denne model et mere virkeligt billede af børns sorgreaktioner.

De er til stede i nuet, og dette nu kan både være sorg og glæde. Tosporsmodellen anerkender barnet, når det leger, hygger sig og griner. Det giver en fælles forståelse af, at det ikke betyder, at barnet "er kommet over sorgen", men blot lige nu befinder sigovre i Fremtidens spor.

Førhen har man arbejdet med sorgen ud fra Johan Cullbergs kriseteori, som var bestående af:

1. Chokfasen
2. Reaktionsfasen
3. Reparationsfasen
4. Nyorienteringsfasen

- Denne tænkning anses for at være forældet. Sorg går aldrig over, men man kan lære at leve med den. Nyeste forskning ser sorgen som i nedenstående model:

Et billede på sorgterapien

Det er en myte, at sorg går over, og at den bare bliver mindre og mindre inden i os:

Det er nok snarere sådan, at vi selv udvikler os og lærer at leve med sorgen:

Figuren er lånt med tilladelse af Mai-Britt Guldin fra hendes bog: "Sorgterapi", akademis forlag, 2018

"Sorg er kærlighed, man ikke kan komme af med."

- Johannes Møllehave

Bilag V: Elevens sorghandleplan

DEN LILLE HJÆLPER – til kontaktlæreren, når et barn mister en nær pårørende

	Terminalt sygdomsforløb og pludselig dødsfald
Det ønskede mål:	At hjælpe barnet så godt som muligt igennem sorgprocessen.
	<ul style="list-style-type: none"> • Kontaktpersonen har samtale med en voksen pårørende. Der laves aftaler om, hvordan vi støtter barnet bedst i skolen • Kontaktpersonen har samtale med barnet med henblik på <u>skolens handleplan</u>, som tilrettes efter barnets ønsker. • Der tages stilling til, hvilke tiltag/særregler, der skal være for barnet i sorg, Ex midlertidig brug/anvendelse af reduceret skema, fritagelse for lektier, prioritering af trivselssamtaler. • Det er vigtigt, at barnet informeres og er med i beslutningerne for sorghandleplanen • Der skal være en løbende dialog med barnets pårørende i forhold til trivsel og sorgbearbejdelse fremadrettet • Kontaktpersonen informerer barnets lærere om sorgen og handleplanen • Kontaktpersonen informerer klassen om situationen (aftal med den sorgramte om denne vil være med.) Giv tid til "De svære spørgsmål" om f.eks. hvordan man støtter den sorgramte bedst. (Der findes et digitalt undervisningsmateriale "læringsorg.dk") • Klassen drøfter, hvordan barnet i sorg beskyttes i kommunikationen (herunder på de sociale medier) • Kontaktpersonen informerer klassens forældre på AULA. • Det sikres tilmed, at, den dag klassen får beskeden, har eleverne nogle at tale med efter skole. • Kontaktpersonen informerer Sundhedsplejersken og sorgvejlederen. • Lærerne er opmærksomme på barnet i sorg.

	Forløb efter begravelse/bisættelse
	<ul style="list-style-type: none"> • Kontaktpersonen har samtale med en voksen pårørende. Der laves aftaler om, hvornår barnet vender tilbage til skolen, og den fortsatte handleplan. • Tilbud om samtaler via kontaktlæreren eller sorgvejlederen. Det er vigtigt at mærke efter, hvornår barnet er klar til – eller har behov for samtaler, dog indkaldes barnet til 4 fastlagt samtaler det første år efter et dødsfald i nær familie (1 måned efter, 3 måneder, ½ år og 1 år efter.) Disse samtaler fastlægges med dato og gives til forældrene. Der kan evt. også skrives, om det er klasselæreren, sorgvejlederen eller sundhedsplejersken der tager samtalen – hvis dette besluttet så tidligt i forløbet. • Kontaktpersonen laver aftaler med barnet om, hvordan det gerne vil hjælpes i skolen. De pårørende informeres om aftalerne via AULA eller et møde • I samarbejde og dialog med familien vurderes det, hvorvidt familiens læge eller PPR bør inddrages • Kontaktpersonen skal vurdere, hvor meget og hvordan forældrekontakten skal være • Kontaktpersonen aftaler med familien, hvilken form for hjælp/støtte de ønsker fra skolen og den øvrige forældregruppe. Dette meldes ud til forældregruppen • Der skal være opmærksomhed på generelle ændringer i familien og barnets efterfølgende trivsel • Det er vigtigt, at der er et tværfagligt samarbejde. Der skal tages kontakt på tværs af dagtilbud og afdelinger på skolen, såfremt eleven har søskende – med henblik på en koordinerende og sammenhængende handleplan for børnene • Opmærksomhed/stilladsering af barnet i de efterfølgende år • Såfremt det er muligt, tilbydes barnet at deltage i en lukket sorggruppe i nærområdet. • Det vurderes, om der skal være en opfølgningssamtale med barnet og forældrene 6 måneder efter hændelsen mhp. at synliggøre, om det er brug for mere hjælp til barnet ved tegn på kompliceret sorg, jf retningslinjer fra Kræftens Bekæmpelse side 82 (omsorg.dk og bornungesorg.dk) • I forhold til overlevering af barnet, skal den kommende skole orienteres om barnet i sorg og om handleplanen. • Det kan vurderes, hvorvidt det er relevant at barnet tages op på et ressourcecentermøde (med samtykke fra forældrene)

Kræftens Bekæmpelse har udarbejdet et rigtig godt materiale til hjælp for fagpersoner omkring børn i sorg. Du kan læse mere her: http://pdf.cancer.dk/Hjaelp_viden/OmSorg/sorghandleplan-20/?page=58&page01. På side 59 og frem findes din rolle som professionel og vejledning til at tale med det sorgramte barn og klassen.

Bilag VI Handleplan ved skilsmisse

HANDLEPLAN FOR BØRN I SKILSMISSE

Teamet omkring eleven

- Vælg en ansvarlig i teamet, som gør følgende:
- Send en standard-mail til forældrene, hvor I beder om nogle oplysninger, for bedst muligt at kunne støtte barnet.
- Aftal med eleven, hvordan det skal siges i klassen – brug evt. samtalearket, som kan sendes med i forældrenes mail, så eleven har læst det før samtalen.
- Sæt det på dagsorden på et teammøde, så alle får den samme viden om eleven.
- Tal med forældrene, hvis I mangler mere viden om barnets situation.

Samarbejdet med 2 hjem

- Inviter til en løbende dialog om barnet og fortæl om skolens skilsmisse-politik.
- Informér om skolens tiltag i forhold til barnet.
- Vær upartisk i dialogen med forældrene.
- Hold fokus på barnet.
- Fortæl forældrene, hvis I oplever, at barnet ikke trives.

Skab tryghed omkring eleven

- Tal med eleven om, hvornår og hvordan klassen skal informeres.
- Tal med eleven om, hvordan de voksne kan hjælpe i skolen
- Vær nysgerrig på, hvordan eleven har det.
- Vær særligt opmærksom på børn, der flytter i forbindelse med skilsmissen.

Når der er brug for lidt mere

- Skolen indkalder til et netværksmøde eller der henvises til Åben Anonym Rådgivning.
- Undersøg, om der er et gruppetilbud til børn, hvis skolen ikke selv tilbyder dette.

Elev
Lærer
Dato

Det her er en samtale på dine betingelser!

Svar kun på de spørgsmål, som giver mening for dig – og tilføj gerne, når du synes, at der mangler noget.

Samtalen handler om:

- at vi skal fortælle klassen, at dine forældre flytter fra hinanden.
- hvordan vi her på skolen bedst kan støtte dig i den næste tid.

Det kan være en god idé, at få fortalt klassen, at dine forældre skal skilles:

- Skal jeg (eller en anden lærer) sige det?
- Skal du selv sige det?
- Andet?

Hvad skal der siges?

Når man er ked af noget, er det som om man går ind og ud af 'ked-af-det-følelsen'. Nogle børn og unge fortæller, hvordan de kan have et sjovt frikvarter, men når de så kommer ind i klassen, bliver de pludselig kede af det igen.

- Kender du det, at 'ked-af-det'-følelsen kommer og går?
- Hvordan kan vi lærere se på dig, hvis du en dag er ked af det?
- Er der noget, der bekymrer dig, som du synes, jeg skal vide?
- Er der noget, jeg kan gøre?

Jeg fortæller dine andre lærere, om det vi har snakket om.

- Har det været okay at snakke sådan her?

Nogle børn og unge oplever, at den første tid er meget forvirrende, og derfor kan det være rart at tage sådan en kort snak her flere gange.
Lad os snakke sammen igen om 2 uger.
Tak for snakken 😊

Bilag VII Samtaleark ved skilsmisse

Elev
Lærer
Dato

Det her er en samtale på dine betingelser!

Svar kun på de spørgsmål, som giver mening for dig – og tilføj gerne, når du synes, at der mangler noget.

Samtalen handler om:

- at vi skal fortælle klassen, at dine forældre flytter fra hinanden.
- hvordan vi her på skolen bedst kan støtte dig i den næste tid.

Det kan være en god idé, at få fortalt klassen, at dine forældre skal skilles:

- Skal jeg (eller en anden lærer) sige det?
- Skal du selv sige det?
- Andet?

Hvad skal der siges?

Når man er ked af noget, er det som om man går ind og ud af 'ked-af-det-følelsen'. Nogle børn og unge fortæller, hvordan de kan have et sjovt frikvarter, men når de så kommer ind i klassen, bliver de pludselig kede af det igen.

- Kender du det, at 'ked-af-det'-følelsen kommer og går?
- Hvordan kan vi lærere se på dig, hvis du en dag er ked af det?
- Er der noget, der bekymrer dig, som du synes, jeg skal vide?
- Er der noget, jeg kan gøre?

Jeg fortæller dine andre lærere, om det vi har snakket om.

- Har det været okay at snakke sådan her?

Nogle børn og unge oplever, at den første tid er meget forvirrende, og derfor kan det være rart at tage sådan en kort snak her flere gange.

Lad os snakke sammen igen om 2 uger.

Tak for snakken 😊

Bilag VIII: Forslag til litteratur

Andersen, Kenneth Bøgh, Kirsten Sonne Harild m.fl.: Du er ikke alene, -Fire noveller om at miste et nært familiemedlem

Aidt, Naja Marie, Har døden taget noget fra dig, så giv det tilbage

Dyregrov, Alte og Dyregrov, Kari: Mestring af sorg - håndbog for efterladte og hjælpere

Dyregrov, Alte: Sorg hos børn, - en håndbog for voksne

Dyregrov, Alte og Guldin, Mai-Britt: Jeg vil gerne tale om min sorg

Guldin, Mai-Britt: Sorgterapi, evidens og metoder i praksis

Guldin, Mai-Britt: Tab og sorg

Jensen, Hanne Søndergaard: To hjem, én familie

Madsen, Kirsten Halskov, Jacobsen, Michael Hviid m.fl.: Giv sorgen ord, - sorgkultur i forandring

Mølbak, Rikke og Fleischer, Anne Vibeke: For altid og aldrig mere

Mølbak, Rikke og Fleischer, Anne Vibeke: Gal på alt og alle

Mølbak, Rikke og Fleischer, Anne Vibeke: Væk og borte

Trap, Lise: Sorg: Den dybeste ære glæden kan få

Trap, Lise: Hjertebånd, at leve med sine døde

Ziethen, Sarah røger og Cecilie Hiline Christensen: Når du siger farvel – en bog til unge der har mistet

På Kræftens Bekæmpelses hjemmeside, er der henvisning til en stribe af bøger.

<https://www.cancer.dk/hjaelp-viden/andres-erfaringer/boeger-om-kraeft/boeger-boern/boerneboeger-sorg/>

